

DICSŐ LÁSZLÓ

POLGÁRMESTER

ALSÓMOC SOLÁD KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Konferencia az EU készülő eljárási modelltörvényéről és a tíz éves Ket. rekodifikációjáról a Pázmányon

„KEMÉNY BERTALAN FALUFEJLESZTÉSI DÍJ” 2015

A Falufejlesztési Társaság 13/2008. (VII. 17.) számú határozatával – Dicső László Alsómocsolád polgármestere, mint ötletgazda javaslata alapján – Kemény Bertalan tiszteletére, emlékének megőrzésére, „KEMÉNY BERTALAN FALUFEJLESZTÉSI DÍJ”-at alapított.

A Díj, 12 cm Ø bronz plakett, melynek előlapját Kemény Bertalan portréja, hátlapját a Falufejlesztési Társaság logója díszíti. A hátlapon a „KEMÉNY BERTALAN FALUFEJLESZTÉSI DÍJ” felirat és az adományozás évszáma látható. A Díj Simorka Sándor szobrászművész alkotása.

A Díjat 2009 óta minden év márciusának első hétvégén Alsómocsoládon adják át ünnepélyes keretek között. A Díj adományozására szóló felhívást a Falufejlesztési Társaság elnöke minden év december 15-éig a Társaság honlapján közzé teszi.

A Díjat a beérkező javaslatok alapján rangos Bíráló Bizottság ítéli oda, falugondnoki és falufejlesztési kategóriában. A Díj csak természetes személy részére, egy alkalommal ítélhető oda.

A Bizottság tagjai:

- Dr. Andrásfalvy Bertalan egyetemi tanár;
- Dr. Csatári Bálint, a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat elnökségi tagja;
- Dr. Szaló Péter, a Belügyminisztérium szakmai főtanácsadója;
- Fejes István vidékfejlesztési szakértő;
- Kemény András, a Kemény-család tagja;
- Fay Dániel, a Falufejlesztési Társaság elnöke;
- Keresztes Sándor állami főépítész;
- Dicső László, Alsómocsolád polgármestere.

A Díj erkölcsi elismerése mindazoknak, országhatáron belül és a Kárpát-medence területén, akik falugondnoki feladatukat legalább 5 éve, kiemelkedő színvonalon, a munkaidő korlátait nem ismerve végzik. Akik szakmai tudásuk legjavát nyújtva, mindig lelkiismeretesen, nagy türelemmel, együttérzéssel és odaadóan szolgálják településüket.

Elismerése továbbá azoknak a vidékfejlesztő szakembereknek, közösségfejlesztőknek is, akik szűkebb környezetükben, vagy országos szinten elkötelezetten tevékenykednek a centrum és a periféria közötti hídépítésben, akik munkájukban a kapcsolatteremtést, az értelmes dialógust tekintik legfontosabb eszközüknek a szakértők és a helyi lakosság közötti párbeszédben, átjárhatóságot teremtve az elmélet és gyakorlat között.

A Díjban az elmúlt hét év során Falugondnoki kategóriában 17 falu- és tanyagondnok, Falufejlesztési kategóriában 15 a vidékfejlesztést és a közösségfejlesztést szívügyének tartó, ezen a területen sok éve eredményesen tevékenykedő szakember részesült.

Idén hetedik alkalommal rendezték meg Alsómocsoládon a Kemény Bertalan emlékére alapított Falufejlesztési Díj átadó ünnepséget 2015. március 6-án.

2015. ÉV DÍJAZOTTJAI:

Falugondnok kategóriában:

- Benkovics Tibor**, Szentkirály község falugondnoka
- Szakony László**, Valkonya község falugondnoka
- Verbovszki Károly**, Háromhuta község falugondnoka

Falufejlesztési kategóriában:

- Ramháb Mária**, Bács-Kiskun Megyei Katona József Könyvtár igazgatója

A díjátadó ünnepség – azon túl, hogy a falu-és tanya gondnokok, a vidék- és közösségfejlesztők ünnepe – lehetőséget biztosít arra, hogy egy-egy aktuális témát a jelenlevő szakemberek bemutassanak, hogy a felmerülő kérdéseket meg-

2015. év díjazottjai

vitassák, egyszóval eszmét cseréljenek ne csak az elméleti oldalon tevékenykedők, de a helyi problémákkal naponta szembesülő a kistelepülésekért az első vonalban dolgozó falugondnokok tanyagondnokok is.

Természetesen ezen alkalmakat jellemzik a kötetlen jó ízü beszélgetések, s közben barátságok is szövődnek.

Hisszük, Berci Bácsi ilyenkor ránk pillant és mosolyog, látva hogy tovább bogozzuk a homályt, mely csak nem világosodik.

Bízunk abban, hogy mindazon szakemberekből, akik ismerték őt és tevékenységét, valamint az általa vezetett beszélgetések több ezer résztvevőjéből áradó szeretet és figyelmesség nem hagyja feledésbe merülni nevét, munkásságát.

Homage á Kemény Bertalan

Valószínűleg a világban is páratlan, hogy egy településfejlesztőről nem állami díjat neveznek el, hanem egy közösség tekinti szellemi vezetője életművét maradandónak, díj alapításával és odaítélésével évről évre megemlékezve róla.

Kemény Bertalan, a magyar falvak Kemény Berci bácsija a homálybogozók nemzedéke egyik legcsendesebb szavú, mégis legnagyobb hatású képviselője volt. A homálybogozás szóval önmaga és társai munkáját illetve, ezzel a finom iróniával próbálta a túl komolynak látszó kiütkeresés pátoszát helyettesíteni.

Örök útkereső volt, de nemcsak a jövőt kutatta, hanem a jelent, és a jelen megértéséhez a múltat. Siklaky István, Kopátsy Sándor, Liska Tibor neve fémjelzi még a homálybogozók nemzedékét. Ők voltak, akik saját útjukat járva

próbáltak meg a helyzet elmélyült elemzésével szembesülni a valósággal, oszlatni a homályt, mielőtt üdvözítő gondolatokkal álltak volna elő.

Kemény Bertalan, a falugondnoki rendszer atyja, településtervezőként kezdte munkáját, de abban különbözött társaitól, hogy eszményei hétköznapi megvalósítására törekedett. A tervezőirodák szűkre szabott mozgásterében is megpróbált kibontakozni, elszakadva az aktuális módszertanoktól és részekre bontott feladatoktól. Helyette megpróbálta feltenni a valóságos kérdéseket a falvak jelenéről és jövőbeni sorsukról. A nyomasztó kilátások nem bénították le, közösséget vállalt az ott élőkkel minden gondolatát és energiáját nekik szentelte. Egyszemélyes intézményként, örökké úton – így lett mindenki Berci bácsija. Neve egy iskolává szélesedett gondolkodásmódot fémjelz, és ami fontos: nemcsak értelmiségi körökben.

Dr. Szaló Péter

Hatalmas történeti tudásából, táj- és gazdálkodási ismereteiből könnyen megélhetett volna, de sosem voltak kész, előre gyártott javaslatai. A görög bölcsek módjára tanítványait kérdeztetve-válaszolgatva oktatta, így tett a falvakban is. Kérdezett, és a kérdezettet saját kérdéseivel juttatta el a helyes válaszhoz. A falu boldogulására sem volt kész receptje. Mert mi is kell hozzá? Mindenütt más. De mindenekelőtt a helyzettel való szembenézés!

Leszámítva a városkörnyéki falvakat a falvak, különösen az aprófalvak lakossága ment drámai változáson keresztül. A népesség megfogyatkozásán túl a fiatal generációk elköltözését tartotta a legfájdalmasabbnak, melynek szükségszerű velejárója az intézmények leépülése, az iskola, az óvoda, a posta, a bolt bezárása, a megállíthatatlan öngerjesztő folyamat beindulása. Költöznek, vagy költöznének, mert helyben nincs munkahely, a mezőgazdaság is alig ad munkát. A nagyüzemivé vált agrárium a falusi lakosság töredékének ad munkát, a Kemény által modellnek tekintett dán típusú, tudásra és összefogásra épülő kisgazdaságok helyett. Megszűnt a városi ipar telephelyeinek nagy része és hiába az igen jelentős előrelépés az infrastruktúrafejlesztés területén, jövedelemszerzési lehetőségek hiányában paradox módon a most már korszerű és szépen gondozott falvaink léte is megkérdőjeleződik.

A diagnózist végletekig lehetne árnyalni, szociológusaink és településtudósaink már sokféle formában megtették. Ahogy a tennivalókat is több síkon fogalmazták meg. Amikor mindenkit megkísértett a politikai megoldások keresése, Kemény Bertalan akkor sem fent, hanem helyben kereste a megoldást. Érvelt egy faluközpontú agrárpolitika mellett, fontosnak tartotta a kormányzati politikákat és támogatásokat, de igyekezett helyére tenni azokat, hogy a közösségek ne váljanak függővé a központi szándékoktól. Ezért diagnózisa is végtelen egyszerű, akár következtetései.

A falu problémáit a következőkben látta:

- pénzhiány
- tudáshiány
- információhiány
- az együttműködés hiánya
- bizalomhiány.

Mind az öt pont az emberekről szól. Arról is, hogy nekik mi a teendőjük. Tőke- és információhiány van, de ha még is lenne, akkor is kell a sikerhez a tudás. De a tudás sem elég együttműködési hajlandóság és bizalom nélkül. Kemény Bertalanon kívül alig foglalkoztak ezekkel a kérdésekkel, ő ráadásul változtatni is akart ez utóbbiakon, amik nem függenek küldő tényezőktől.

Szorgos terjesztője és szervezője is volt a népfőiskoláknak, a tudás átadásának. Főleg a gyakorlati tudásnak: így lett a málnatermesztés tantárgy az Ipoly völgyében, mert ott a megélhetés lehetőségének ezt tartotta és ráadásul erre a képzésre megmozdultak az ott élők is. Helyi szellemi műhelyek kialakítását szorgalmazta a mindennapok megkönnyítése és a távlatok megteremtése érdekében. Az együttműködés tanítható és tanulható – vallotta és ebben segítséget nyújthatnak a műhelyek. És hogy a nagy szavakat aprópénzre váltsa, lehajolt minden apróságért. Ennek jegyében tette fel a kérdést, hogy miért nem használjuk ki a csereprogramokban rejlő lehetőségeket, vagy miért nem utazunk tanulni egy másik faluba.

Utópisztikus gondolatokat táplált a helyi demokráciákról, ugyanakkor már akkor számolt a realitásokkal. Számolt a közigazgatás koncentrációjával, az önkormányzatiság elmozdulásával a kistérségi szint felé. De hogy ez ne rombolja tovább a falut, a részönkormányzatok szerepét szerette volna erősíteni. Sőt modellszerűen azt képzelte, hogy direkt demokrácia megvalósulhat úgy, hogy a körjegyzőségeken belül az egyes településeken a falugyűlés intézi a közösség ügyeit.

Számolt az iskolák körzetesítésével is. Siránkozás helyett rögtön azon gondolkozott, hogy mit lehet tenni annak érdekében, hogy e rendszerben megmaradjon a településhez fűződő érzelmi kötődés. Helyi tantervet ajánlott, ami többek között a kistérségi táj változásának nyomán követésére épül, szemléletesen az 1870-es katonai térképekkel kezdődően. Ki is mondta: ma már a falu túl szűk keret az ott élők számára, ezért lépett ki a kistérség irányába.

A falu fejlettségét nem a gazdasági és infrastrukturális mutatókkal mérte, hanem a lakosai közti kapcsolatrendszerrel. Ezért alapérték volt nála az egymásra figyelés, a kérdezni tudás, az egymástól tanulás, a generációs ismeretátadás. Vallotta, hogy a kérdések, a válaszok, a közös útkeresés, az élmények összeszövik azt a hálózatot, amittől a falu lakói közösséggé válnak. Így a biogazdálkodás és a lokális fejlesztő csapat ugyanazt a célt szolgálja: közösséget építeni, ehhez élhető és megtartó világot teremteni hétköznapi technikákkal.

Településtervezőként dolgozva gyakran emlegette: „nem csak népességmegtartó képességre van szükség, hanem képességmegtartó népességre”. Tanítója és barátja volt sok száz fiatal és idős embernek, értelmiséginek és kétkézi munkásnak, végtelen egyszerű, letisztult mondatai sokunk számára szellemi hagyatékká vált. Alapítója a Falufejlesztési Társaságnak, ami a homálybogozók egyik asztaltársaságából nőtt ki, létrehozója a Falugondnokok Házának, ami az oktatás és képzés mellett a falvak és a szolgálat melletti szellemi érzelmi elköteleződés intézményévé vált.

Kemény Bertalan leginkább a falugondnok rendszer szellemi atyjaként ismert. A falugondnok, és később a tanyagondnok a rendszerváltás egyik legsikeresebb intézménye. Az aprófalvak intézményei – a bolt, a posta, a gyógyszertár, a mozi – sorra zártak be. Forgalom és vásárlóerő híján nem voltak képesek ráfizetés nélkül működni. Helyettesítésükre kitalálta a falugondnokot, egy a falugyűlés által kiválasztott személyt, aki valamilyen módon biztosítja az ellátást. Aki meglátogatja az időseket, ha kell, felvágja a fát. Aki kisbusszal beviszi a beteget a városba, elviszi a leveleket, kiváltja a gyógyszert, kihordja az ebédet az öregeknek, egyáltalán ráköszön a magukra maradtakra. De belefér időnként egy színházlátogatás, focimeccs a szomszéd faluban.

Hogy még mi fér bele? Ami helyben kell! Szigorúan vigyázott arra, hogy ne szabályozzák túl a falugondnok feladatát, hogy legyen benne mozgástér. Ez a szabadság tette sokszínűvé a rendszert. Fontosnak tartotta, hogy munkájuk ne váljon uniformissá, hanem az ott élők, a közösség igényei szerint alakítsák munkájukat. Ma nemcsak a kis és aprófalvakban, hanem a tanyavilágban is működnek falugondnokok, immár a szociálpolitika elfogadott részeként. Szolgáltatuk ezek számára jelentik az egyetlen napi kapcsolatot a világgal. Ezzel nem kevesebbet adva, mint a tisztas élet lehetőségét.

Kemény Bertalan azáltal, hogy kiharcolta és értékeivel megtöltötte a falugondnoki hálózatot a lehető legtöbbet tette a legelesettebb településekért és az ott élőkért.

Egyik írásában az egyén és a közösség egymásrautaltságát elemezve írta, hogy „*az akcionáriusok mutathatják fel a közösség számára a (vélt) kivezető utat – a megoldást, a túlélés felé törekvés irányát. Mert csak az egyén tud alkalmazkodni – a közösség nem – csak az ilyen az átlagnál érzékenyebb, kreatívabb,*

bizonyos értelemben »látnoki« képességű egyéneket követve.”

Kemény Bertalan miközben kereste ezeket a vezetni képes embereket aligha gondolt magára. Pedig ő volt az a kreatív és érzékeny ember, aki mögött felsorakoztak a tenni akaró értelmiségiek és egyszerű emberek, aki utat tudott mutatni a közösségek számára. Mert hiteles volt!

A csaknem nyolcvan éves életút 2007. március 13-án véget ért.